

Makale Türü/Article Type: Kuramsal Makale/Review

GİRİŞİMCİLİK ARAŞTIRMALARININ ÇIKMAZ SOKAĞI KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ YAKLAŞIMI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME VE DAVRANIŞ EKSENLİ MODELLERİN GİRİŞİMCİLİK LİTERATÜRÜNE KATKILARI

Ramazan UYGUN¹

Öz

Girişimciyi hem yöneticilerden hem de toplumdan ayırt eden kişilik özelliklerinin tespit edilmeye çalışılması, 1970 ve 1980'li yıllarda tercih edilen bir araştırma konusu olmuştur. Kişilik özellikleri yaklaşımına göre girişimcilerin işletme kurmalarını ve başarılı olmalarını sağlayan sahip oldukları ortak kişilik özellikleri belirlenebilmekte ve bu özellikler ile girişimsel davranış arasında ilişki kurulabilmektedir. Ancak bu özelliklerin sayısı neredeyse sonsuzdur. Geçmişte yapılan girişimci kişilik ve girişimci kişiliğin açıkça ayırt edilmesi araştırmalarının başarısızlığı, araştırmacılar tarafından bildirilen tutarsız bulgular, girişimcilik araştırmalarında odağı, kişilik özelliklerinden biliş ve niyet modelleri gibi yaklaşımlara sahip davranışsal yaklaşımlara yönelmiştir. Bu nedenle algı ve diğer bilişsel fenomenler, iş kurma ve bununla ilgili riskin algılanmasında kritik öneme sahip olmaktadır. Son yıllarda elde edilen bulgular girişimcilerin girişimci olmayanlara göre bilişsel ve davranışsal süreçlerde farklılaştığını vurgulamaktadır. Bu çerçevede araştırmada Kişilik Özellikleri ile ilgili önde gelen araştırmalar analiz edilmiş. Tutarsız bulgular tablo halinde özetlenmiştir. Kişilik özellikleri yaklaşımı yerine geçen Girişimsel Biliş ve Girişimsel Niyet modellerine yönelik kuramlar sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Girişimcilik, Girişimci, Kişilik Özellikleri Yaklaşımı, Girişimsel Biliş Modelleri, Girişimsel Niyet Modelleri

A REVIEW OF THE TRAITS APPROACH AS A BLIND STREET OF ENTREPRENEURSHIP RESEARCHES AND THE CONTRIBUTIONS OF ENTREPRENEURIAL BEHAVIOUR MODELS TO THE LITERATURE

Abstract

An attempt to determine the traits of entrepreneurs by distinguishing them from executives and society became a preferred research topic during the 1970's and 1980's. However, the number of these characteristics is almost endless. The failure of past researches to explore and distinguish entrepreneurial personality, and controversial findings and inferences revealed by the researchers, shifted attention from the examination of traits to the examination of entrepreneurial behaviour models such as cognition and intention. Therefore, perception and other cognitive phenomena are of critical importance in seizing opportunities and perceiving risks. Recent researches suggest that entrepreneurs differ greatly from non-entrepreneurs in some cognitive and behavioural processes. In this context, leading studies on Traits approach were analyzed in the study. Inconsistent findings are summarized. Theories for Entrepreneurial Cognition and Entrepreneurial Intention models, which replaced the Traits Approach, are presented.

Keywords: Entrepreneurship, Entrepreneur, Traits Approach, Entrepreneurial Cognition, Entrepreneurial Intentions.

¹ Doç.Dr., Karabük Üniversitesi İşletme Fakültesi, Girişimcilik Bölümü, ramazanuygun@karabuk.edu.tr, Orcid: 0000-0003-3240-9874

Bu Yavına Atıfta Bulunmak İçin/Cite as: Uygun, R. (2022). Girişimcilik Araştırmalarının Çıkamaz Sokağı Kişilik Özellikleri Yaklaşımı Üzerine Bir Değerlendirme ve Davranış Eksenli Modellerin Girişimcilik Literatürüne Katkıları. *Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(1), 497-518.

Giriş

Girişimcilik gibi henüz başlangıç aşamasında olan bir disiplinde araştırmalar gerçekleştirme, fenomenin doğasını ve sınırlarını keşfetme önem arz etmektedir. Gelişme çağında olan girişimcilik alanında araştırmalar ve katkılar psikoloji, sosyal psikoloji, bilişsel psikoloji, antropoloji ve hatta biyoloji gibi farklı disiplinlerden gelebilmektedir. Bu nedenle literatür takibi büyük önem kazanmaktadır. Uzun dönem boyunca çalışılan, fakat geçerli ve güvenilir sonuçlar yaratamayan, Girişimcinin Kişilik Özelliklerinin araştırılması çalışmaları, literatürde çoktan terk edilmiş klasik bir yaklaşımdır. Fakat ülkemizde, hala girişimci kişiliğin araştırılması çabaları, bu klasik paradigma ile yola çıkılması, bulguların geçersiz olmasına neden olmaktadır. Ölçeklerin, çalışmalarda kullanılan örneklemelerin, incelenen ve girişimci kişiliğe yüklenen kişilik özelliklerinin birbirleriyle kıyaslanamaması yıllarca literatürde en büyük sorunlardan birisi olmuştur. Ek olarak kişilik zaten çevreyle ve bireyin yaş almasıyla birlikte değişmekte, uyarlanmakta ve gelişmektedir. Bu çerçevede yıllar önce iş kurmuş girişimcilerin kişiliklerinin ölçülmesi ve değerlendirilmesi ne kadar geçerli olmaktadır?. Bu tartışmalı bir konudur. Zaten zaman içerisinde Girişimci Kişilik Özellikleri araştırmalarında önde gelen Başarı ihtiyacı, Risk alma eğilimi, İç kontrol odaklılık gibi kişilik özelliklerinin iş kurmayan ya da girişimci olmayan bireyler için de geçerli oldukları bulgulanmıştır. Yöneticiler, Akademisyenler, Öğrenciler arasında da başarı ihtiyacı yüksek olan bireyler bulunabilir ve bu durum onların mutlaka iş kurarak girişimcilik kariyerini tercih edecekleri anlamına gelmemektedir. Gartner (1988) çalışması, Girişimcilik araştırmalarında hem girişimci ve girişimcilik tanımının genel olarak ortak bir yöne doğru literatürde evrilmesine hem de Kişilik Özellikleri araştırmalarının terk edilmesine yöneliktir. Araştırmacı çalışmada girişimcinin davranışlarına bakılması gerektiğini ortaya koymuş ve Girişimciyi işletme kuran, ortak olan ya da devir veya satın alan kişi olarak tanımlamıştır. Bu noktada tanımsal çerçeve literatüre yerleşmiş ve zamanla yaygınlaşarak kabul görmüştür.

Bu çerçevede çalışma kişilik özellikleri teorisini ana hatlarıyla sunmakta ve getirilen eleştirileri vurgulayarak önde gelen araştırmalardaki tutarsız bulguları sunmaktadır. Son 20 yıldır literatürde zamanla neredeyse tamamen terk edilmiş hale gelen Girişimcinin kişilik özellikleri araştırmaları verimli olamamıştır. Entrepreneurship Theory and Practice, Journal of Business Venturing gibi önde gelen girişimcilik dergilerinde bu konuda araştırmalar giderek azalmıştır. İşletme alanında yer alan Klasik Yönetim ve Organizasyon yaklaşımı gibi (Taylor, Fayol, Weber'in öncülüğünde) Kişilik Özellikleri Yaklaşımı da Klasik Girişimcilik Teorileri arasında yerini almıştır. Özellikle son yirmi yılda Davranış eksenli Bilişsel yaklaşımlar Girişimcilik literatüründe ortaya çıkmış ve baskın araştırma konuları olarak yerini almıştır. Girişimsel biliş, Fırsatların keşfedilmesi ve değerlendirilmesi, Girişimsel Niyet yaklaşımları, İş kurma kararı almada bilişsel faktörler gibi ana araştırma konuları bu çerçevede değerlendirilebilir. Araştırmada bu çerçevede Girişimsel Biliş Yaklaşımları ve Girişimsel Niyet modellerine yer verilmiştir.

Girişimcilik alanında ortaya konan yüksek yayın miktarına rağmen henüz genel olarak kabul edilmiş bir girişimcilik teorisi (Gartner, 2001: 28; Bull ve Willard, 1995: 1) ve araştırmacılar arasında fenomenin doğası hakkında bir görüş birliği bulunmamaktadır (Hoy ve Verser, 1994: 17; Hornaday, 1992: 12; Gartner, 1989b: 31; Akdemir vd., 2009: 65). Her disiplin girişimciliği açıklamada kendine özgü görüşlere sahiptir ve girişimcilik alanında disiplinler arası çoklu bakış açıları yerine daha çok tek disiplinli bakış açıları bulunmaktadır. Girişimcilik fenomenini araştıran çalışmalarda temel motivasyon, girişimcilerin, girişimci olmayan bireylerden farklı olduklarını kanıtlamaktır (Gartner, 1985: 696). Bu farklılığı ortaya koymak için ilk dönem çalışmalar genellikle girişimcinin kişiliğine odaklanılmışlardır (Uygun ve Elagöz, 2012: 256). Girişimcilik alanında birçok araştırma, benzer koşullara sahip olan bireylerden birinin iş kurma davranışı sergilerken, diğerlerinin "Niçin bunu tercih etmediği?" sorusunu sorarak girişimcilerin kişilik özelliklerine

odaklanmıştır (Gartner, 1988: 11). Bu çalışmalar, girişimcileri, girişimci olmayan bireylerden ve yöneticilerden, başarılı girişimcileri başarısız girişimcilerden ayırt ettiği düşünülen kişilik özelliklerini araştırmışlardır (Naffziger vd., 1994: 29). Bu araştırmaların temel varsayımı, tüm girişimcilerin ve girişimlerinin büyük ölçüde benzerlik gösterdiği (Gartner, 1985: 696). Kişilik özellikleri yaklaşımında girişimci özel bir kişilik tipi, sabit bir varoluş durumu, tanımlanabilir bir tür olarak varsayılmaktadır. Bu yaklaşıma göre bir girişimci daima girişimcidir ve girişimcinin kişiliği kaybolmayan bir nitelik arz etmektedir (Gartner, 1988: 12; Uygun vd., 2018: 2079).

Kişilik özellikleri yaklaşımı birey odaklıdır (Sandberg, 1992: 79). Kişilik özellikleri yaklaşımına göre girişimcilerin işletme kurmalarını ve başarılı olmalarını sağlayan (DeCarlo ve Lyons, 1980:38) sahip oldukları ortak kişilik özellikleri belirlenebilmekte ve bu özellikler ile girişimsel davranış arasında ilişki kurulabilmektedir (Jenks, 1950:92). Kişilik faktörüne odaklanan psikoloji okulu, girişimcilerin, iş ve özel hayatları ile ilgili benzersiz özelliklere sahip olduklarını iddia etmektedir. Girişimciler ve girişimci olmayanlar bu kişilik özellikleri aracılığı ile ayırt edilebilmektedir (Cunningham ve Lischeron, 1991: 48) ancak bu özelliklerin sayısı neredeyse sonsuzdur (Aldrich ve Zimmer, 1986: 4; Powell ve Bimmerle, 1980: 34).

1. KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ YAKLAŞIMI

Girişimcilere yüklenen kişilik özellikleri incelendiğinde, literatürde en çok araştırılanlar arasında, başarı ihtiyacı, kontrol odaklılık ve risk alma eğilimi olduğu görülmektedir (Brockhaus ve Hortwitz, 1986: 27; Gartner, 1985: 699; Naffziger vd., 1994: 29; Pearson ve Chatterjee, 2001: 277; Korunka vd., 2003: 24).

1.1. Başarı İhtiyacı

Medeniyet seviyesini yükseltmek maddi kaynakların kullanımı yerine bu kaynaklara nüfuz eden girişimcilik ruhuna yoğunlaşmak gerekmektedir (McClelland, 1962: 99). Eğer bir ulus, yoksullukla mücadele ediyorsa, fırsatlara yönelik imkanları değiştirmek genellikle yeterli olmamaktadır. Yoksul bireylerin etrafında çok sayıda fırsat dolaşmaktadır ama yetersiz başarı güdülerini nedeniyle bunları kullanmamaktadırlar. Harekete geçmek ve onların başarı ihtiyaçlarını artırmak gereklidir (McClelland, 1965: 17). Başarı ihtiyacı teorisinin başlangıç noktası güdülerin öğrenilebilir olduğu ve bu güdülerin de beklentiler olarak değerlendirilebileceğidir (Hansemark, 1998: 34). Başarı ihtiyacı, herhangi bir görevi gerçekleştirmek ile ilgili olarak üstün standartlar belirleme ve görevi bu standartlara dayanarak diğer bireylere göre daha iyi ya da daha hızlı bir biçimde gerçekleştirme beklentisine dayanmaktadır (McClelland vd., 1953: 78). Başarı güdüsü sonradan kazanılabilen bir kişilik özelliğidir ve bazı özel tekniklerle geliştirilebilmektedir.

McClelland (1961)'a göre başarı ihtiyacı yüksek olan bireylerin özellikleri arasında şanstın çok yeteneğe bağlı olarak risk alma eğilimi, enerji sahibi olma ya da yenilik aracılığı ile faaliyette bulunma, bireysel sorumluluk üstlenme, elde edilen getirinin ölçüsü olarak para ve gelecekte meydana gelebilecek olan olasılıkları sezebilme yer almaktadır. Başarı ihtiyacı yüksek olan bireyler, verimliliklerini artırarak çalışma saatlerini azaltabilmektedirler. Yüksek başarı ihtiyacına sahip olan bireyler çalışırken yoğun bir konsantrasyona ve enerjiye sahip olmakta, rekabette başarılı olmakta, düşünce ve eylemlerini yaptıkları işi daha da geliştirecek doğrultuda odaklamakta, performans hedeflerine kendilerini adamakta, büyük bir yönetim potansiyeline sahip olmaktadır (Ward, 1997: 542). Beklenenin aksine, başarı ihtiyacı yüksek bireyler iktisat teorisinin işaret ettiği gibi kar olasılığına bağlı olarak harekete geçmemektedir. Ekonomik ihtiyaçların daha sıkı çalışmaya yönelttiği bireyler, başarı ihtiyacı düşük olan bireylerdir. Yüksek başarı ihtiyacına sahip bireyler de çok çalışırlar, çünkü önlerinde bir başarı yakalama fırsatı vardır. Başarı ihtiyacı yüksek olan

bireyler öncelikle ikramiye ya da kar gibi ödüllerle ilgilidirler çünkü bu ödüller onlara ne kadar başarılı olduklarına dair somut bir geribildirim sağlamaktadır. Bu bağlamda para, gerçek girişimci için çaba gösterme dürtüsünden çok, o çabanın sonucunun bir ölçüsü olmaktadır (McClelland, 1965: 7). McClelland ve Winter (1971) on yıllık araştırmalarının sonucunda başarı ihtiyacı, girişimcilik ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi tespit etmişlerdir. Bu araştırmaların iki büyük bulgusu başarı ihtiyacının ulusal ekonomik büyümede anahtar faktör olduğu ve başarı ihtiyacı yüksek olan bireylerin genellikle endüstriyel kesimde ya da işletmelerde bulunabileceği ve bu bireylerin başarı ihtiyacı düşük olanlara göre daha başarılı olduklarıdır (McClelland ve Winter, 1971: 68). Başarı ihtiyacı hangi meslek olursa olsun bireyleri daha fazla performans göstermeye yöneltmektedir (McClelland, 1961: 57) ancak başarı ihtiyacı yüksek olan bireyler, girişimsel meslekleri daha çekici bulmakta ve bu tür mesleklerde daha başarılı olmaktadır. İnsanoğlu, kendi dünyasını ve kaderini şekillendirebilmektedir ve bu doğrultuda öne çıkan faktör, başarılı olma isteklerinin ne kadar güçlü olduğudur. Bu nedenle toplumun ve işletmelerin kaderi bireylerin başarılı olma hakkında, orta düzeyde başarılabilir hedefler koymayla, hesaplı risk almayla, bireysel sorumlulukları üstlenmeyle ve işlerin nasıl daha iyi yapılabileceğiyle ilgili olarak ne kadar düşündükleri olmaktadır (McClelland, 1962: 112). Kişilik özelliği olarak başarı ihtiyacı, girişimsel başarının temel bileşeni olarak algılanmış ve literatürde yer bulmuştur.

1.2. Kontrol Odaklılık

Kontrol odaklılık, çok geniş bir çeşitliliğe sahip olan davranış tarzlarında, pekiştirmenin rolünün anlaşılmasına yararlı olduğu kanıtlanmış bir kişilik boyutudur. Kontrol odaklılık pekiştirmenin, bireylerin kendi davranışlarından mı yoksa şans, kader gibi kuvvetler tarafından mı oluşturulduğu yönünde algılama farklılıklarının ortaya konmasını sağlamaktadır (Borden ve Hendrick, 1973: 32). Kontrol odaklılık, iç ve dış kontrol odağı olmak üzere iki kutuplu bir yapıya sahiptir (Marsh ve Richards, 1987: 39). Krovetz (1974) sosyal öğrenme teorisine göre pekiştirmenin, beklentileri güçlendirdiğini çünkü gelecekte meydana gelebilecek belirli bir davranışın ya da olayın ardından belirli bir pekiştirmenin geleceğini ve bunun da zihinde bir neden sonuç ilişkisi oluşturacağını belirtmiştir. Herhangi bir davranışın ortaya çıkma potansiyeli, belirli bir pekiştirmenin beklentisi ve bu pekiştirmenin birey için önemine göre belirlenmektedir. Sosyal öğrenme teorisinde farklı iki tür beklenti vardır, duruma özgü olanlar ve genelleştirilmiş beklentiler. Duruma özgü beklentiler, büyük ölçüde bireyin mevcut durumla ilgili deneyimlerine dayanmaktadır. Diğer taraftan bireyler, belirli bir davranış-sonuç süreciyle ilgili deneyimlerini genelleştirme yoluyla, nispeten daha kalıcı beklentiler de geliştirmektedirler. Bunlar ise genelleştirilmiş beklentiler olarak adlandırılmaktadır. Kontrol odaklılık, içsel ve dışsal pekiştirmelere yönelik genelleştirilmiş bir beklentidir (Boone ve Brabander, 1997: 951).

Kontrol odaklılığın yapısı iç ve dış kontrol odağına sahip bireyler arasındaki genel bir inanç farklılığına dayanmaktadır (Akdemir vd., 2009: 66) . Dış kontrol odaklı bireyler, kendilerini nispeten pasif bir birey olarak görmekte ve hayatlarındaki olayların kontrol edilemeyen güçlere bağlı olduğu inancını taşımaktadırlar. Dış kontrol odaklı bireyler, istedikleri hedeflere ulaşmalarının şansa, talihe, güçlü bireyler ya da kurumlara bağlı olduğunu düşünmektedirler. Hayatlarını kendi davranış ve çabalarıyla kontrol altına alabilme olasılıklarının düşük olduğuna inanmaktadırlar. Tam tersine iç kontrol odaklı bireyler, kendilerini aktif bir birey olarak görmekte, kaderlerinin hakimi olduklarını düşünmekte ve çevrelerini etkileyebilme kapasitelerine çok güvenmektedirler. İç kontrol odaklı bireyler, hayatlarındaki olayları kendi yetenekleri ve çabalarıyla kontrol edebileceklerine inanmaktadırlar (Marsh ve Richards, 1987: 39-40; Boone vd., 1996: 668; Zuckerman ve Gerbasi, 1977: 356; BiondoveMacdonald, 1971: 407; Pines ve Julian, 1972: 407).

Girişimcilerin iç kontrol odaklı oldukları düşünülmektedir (Cromie, 2000: 18). İç kontrol odaklı bireyler, elde ettikleri sonuçların ya da kaderlerinin bireysel denetimleri altında olduğuna inanırken; dış kontrol odaklı bireyler elde ettikleri sonuçları ya da kaderlerini dışsal faktörlere bağlamaktadırlar (Mitchell vd., 1975: 623; Akdemir vd., 2009: 66). Genel bir kanıya göre, girişimciler, hakimiyeti dışsal faktörlere bırakmak yerine tümüyle ellerinde tutmayı tercih etmektedirler (Koh, 1996: 14). İç kontrol odaklı bireyler, çevreye hakim olma ve onu etkileme konusunda büyük bir yeteneğe sahiptirler (Pandey ve Tewary, 1979: 108) ve sağ duyulu çabalar ile çevrenin sonuçlar üzerindeki etkilerini azaltabileceklerine inanarak başarılı bir girişimci olabilmektedirler (Pearson ve Chatterjee, 2001: 277). Bu nedenle, iç kontrol odaklı olma girişimsel bir özellik olarak görülmekte ve iç kontrol odaklı bireylerin girişimsel faaliyetlerde bulunmaya eğilimli oldukları belirtilmektedir (Kaufmann vd., 1995: 44; Jennings ve Zeithami, 1983: 417; Koh, 1996: 14; Littunen, 2000: 296; Littunen ve Storhammar, 2000: 344). Girişimcilerin kişilik özelliği olarak görülen başarı ihtiyacı ve iç kontrol odaklılık bir arada değerlendirildiğinde, yüksek başarı ihtiyacına sahip bireylerin iç kontrol odaklı oldukları söylenebilmektedir. Brockhaus (1975)'a göre başarı ihtiyacı yüksek olan bireylerin çabalarının sonuçlarının bireysel yeteneklerinin kontrolünde olduğuna inanmaya eğilimli oldukları görülmektedir.

Girişimciler firmalarının başarı ya da başarısızlığını etkileyebileceklerine inanmaya eğilimlidirler. İç kontrol odaklı bireyler, dış odaklı bireylere göre daha yüksek bir başarı grafiğine ve daha çok göze çarpan bir başarı ihtiyacı seviyesine sahiptirler.

1.3. Risk Alma Eğilimi

Riskli koşullar, en az birinin, başarısızlık ihtimali taşıdığı iki ya da daha fazla alternatiften oluşmaktadır (Pitt ve Kannemeyer, 2000: 144). Brockhaus (1980a)'a göre risk alma eğilimi, bireylerin, başarısızlık nedeniyle maruz kalınacak sonuçlardan önce, başarılı olma durumunda elde edilecek getirilerin, gerçekleşme olasılığını algılamalarıdır. Kontrol, enformasyon ve zaman eksikliği riskli koşulların oluşumuna neden olmaktadır. İktisatçılar, uzun bir süre risk alma eğilimini girişimcilerin temel bir özelliği olarak görmüşlerdir. Cantillon (1931), Say (2001) ve Marshall (1964) girişimciyi finansal riskleri üstlenen birey olarak tanımlamışlardır. Psikolojik araştırma perspektifi benimseyen çalışmalar ise risk alma eğilimi ve girişimcilik ilişkisini ampirik araştırmalar yaparak incelemiştir. Girişimcileri ve yöneticileri risk alma eğilimi açısından değerlendiren bu araştırmalarda iki karşıt görüş ortaya çıkmıştır. İlk yaklaşımda, girişimcilerin risk alma eğilimlerinin yöneticilere göre daha yüksek olduğu belirtilmiş ve bunun nedeni olarak da girişimcilerin daha belirsiz koşullarda çalıştıkları gösterilmiştir. Palmer (1971), belirsizlik ortamında karar alma gerekliliğini girişimciliğin değişmez fonksiyonlarından biri olarak ifade etmiştir. Karar alma ortamının belirsizlik derecesi bireyin üstleneceği risk seviyesini etkilemektedir (Sexton ve Bowman, 1983: 408). Diğer taraftan girişimcilerin ve yöneticilerin başarı ihtiyaçları yüksektir. Başarı ihtiyacı yüksek olan bireyler hesaplı riskleri üstlenmekte isteklidirler. İkinci yaklaşım bu ifadelerle dayanarak girişimcilerin ve yöneticilerin risk alma eğilimlerinde bir farklılık olmadığını belirtmektedir (Xu ve Ruef, 2004: 332). Girişimciliğin özü risk almayı içermektedir (Pitt ve Kannemeyer, 2000: 144). Bireyler girişimci olmayı tercih ederek fiziksel ve finansal varlıklarını, kariyer fırsatlarını, aile ilişkilerini risk altına almaktadırlar. Girişim başarısız olduğu takdirde girişimcinin altında ezileceği finansal yük önemli bir servet kaybına neden olacak ve gelecekteki yaşam standardını tehlikeye atacaktır. Buna ek olarak girişimci, kendini adadığı için işletmenin başarısız olması, bireyin de başarısız olduğu anlamına gelecek ve duygusal yıkımla sonuçlanacaktır (Brockhaus, 1980a: 510-511). Girişimcilerin işletme hedeflerinin başarısını etkileme kabiliyetlerine olan inançları öyle yüksektir ki onlara göre başarısızlık ihtimali düşük seviyededir. Bu sebepten dolayı, girişimcilerin risk ile ilgili algıladıkları seviye, girişimci olmayan bireylerin algıladıkları seviyeden daha düşük olmaktadır (Brockhaus ve Horwitz, 1986: 29).

1.4. Girişimci Kişiliğe Yüklenen Diğer Özellikler

Girişimcilik literatürü incelendiğinde girişimcilere çok sayıda özellik atfedildiği görülebilir. Ancak girişimciye yüklenen bu kişilik özelliklerinin sayısı o kadar fazladır ki bu özelliklerin onu toplumdan ayırt edici olma nitelikleri kalmamıştır. Neticede girişimci, sayısız özelliklere sahip, neredeyse tüm kişilik özelliklerini kapsayan bir kavrama dönüşmüştür. Bu kişilik özelliklerinin çoğu girişimci sıfatını taşıyan bireylerin yanında, özellikle yöneticiler, finans sektörü ve ileri teknoloji çalışanları gibi bireylerde de görülebilmektedir.

Girişimcilikle ilişkilendirilen ve girişimcilere yüklenen bu kişilik özellikleri arasında belirsizliğe karşı tolerans, başarı ihtiyacı, iç kontrol odaklı olma ve risk üstlenmeden sonra en çok dikkat çekenidir. Belirsizlik, kararların genellikle tam olmayan enformasyona dayanarak alındığı girişimcilik dünyasının bir parçasıdır (Cromie, 2000: 20). Girişimciler, daha belirsiz ve yapılaşmamış koşullarda faaliyette bulunmaktadırlar. Psikologlar, belirsizliğe karşı toleransı, muğlak, tamamlanmamış, şekillendirilmemiş, kesin ve açık olmayan bilgiler ya da koşullarla, psikolojik bir sıkıntı ya da tehdit hissetmeden etkili bir biçimde ilgilenme becerisi olarak tanımlamaktadır (Schere, 1982: 404). Belirsizlik, sabit olmayan özellikler gösteren muğlaklık ya da paradokslar içeren koşullarda bulunmaktadır. Schere (1982), belirsizliğin kaynağını girişimcinin üstlenmesi gereken tam bir denetim ve sorumluluk alma gerekliliğine bağlamaktadır. Timmons (1978), Kuratko ve Hodgetts (1998)'e göre girişimciler, emeklilik gibi konularla yöneticilere göre daha az ilgilenmekte ve bu durum da onların belirsizliğe karşı toleranslarının daha yüksek olmasıyla sonuçlanmaktadır. Profesyonel yöneticinin tersine girişimciler, orta seviyeden yüksek seviyeye kadar iş, kariyer konularındaki belirsizliklerle yaşayabilmektedirler. Girişimciler, sadece belirsiz koşullarda faaliyet göstermekle kalmamakta aynı zamanda bilinmeyene yönelmeyi, belirsizlikleri araştırmayı ve üstesinden gelmeyi çekici bulmaktadırlar.

Katılım, kararlılık ve dayanıklılık, fırsat ve amaç odaklılık, inisiyatif ve sorumluluk alma, ısrarlı ve azimli bir biçimde problemlerin çözümünü uğraşma, geribildirim ihtiyacı, yüksek enerji düzeyi, başarısızlığa karşı tolerans, ölçü olarak maddiyat, dürüstlük ve güvenilirlik, öz güven ve iyimserlik, bağımsızlık girişimci kişiye atfedilen sayısız özellikten öne çıkanlar olarak vurgulanabilir.

2. KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ YAKLAŞIMINA GETİRİLEN ELEŞTİRİLER: GİRİŞİMCİ YANLIŞ YERDE Mİ ARANIYOR?

Kişilik ve girişimcilik arasındaki ilişkinin araştırılmasının tarihi, kişilik özelliklerinin liderlikle ilişkisini araştırarak tarih ile göze çarpan bir paralellik göstermektedir. Liderlik alanında yapılan çalışmalar ilk aşamada özellikler teorisi üzerine yoğunlaşmış ve tıpkı girişimcilik alanında olduğu gibi, liderlik alanında da araştırmalar, liderlerin kişilik özelliklerinin incelenmesiyle başlamıştır. Ancak ampirik çalışmaların bulguları, lider kişiliği tespit edecek ve başarılı lider ile başarısız olanın ayırt edilmesini sağlayacak kişilik özelliklerinin olmadığını göstermektedir. Bu nedenle araştırmaların odağı kişilik özelliklerinden liderlerin davranışlarına ve durumsal faktörlere kaymıştır. Eğer zamanlama, çevre ve koşullar uygun ise lider olmak hemen herkes için mümkündür. Benzer şekilde bu durum girişimcilik için de geçerlidir. Tek bir lider türü olmadığı gibi, tek bir girişimci türü de yoktur. Aldrich ve Zimmer (1986) kişilik özellikleri yaklaşımının problemleri yönlerinden bahsetmektedirler. Özenli bir şekilde yapılmış ampirik araştırmalar girişimcilikle güçlü bir biçimde ilişkili herhangi bir kişilik özelliğini tespit edememişlerdir. Birçok araştırma deney ve kontrol grubu seçiminde taraflı bir yaklaşım sergilemiş ve kişilik özellikleri ile girişimsel davranış arasında teminatsız, tutarlı olmayan ve zayıf ilişkiler tespit etmişlerdir. Çalışmaların büyük bir bölümü başarılı girişimcilerin özelliklerini ölçmüştür. Birçok çalışmanın örnek kümesi küçüktür.

Çok az çalışma, kıyaslanabilir niteliktedir. Boylamsal araştırmalar yok denecek kadar az sayıdadır. Bu tür araştırmaların eksikliği, girişimcide bulunduğu iddia edilen kişilik özelliklerine, işletmenin kurulması aşamasından sonra da girişimcinin hala sahip olup olmadığı ve bu özelliklerin hala bir önem taşıyıp taşımadığı sorusunu cevapsız bırakmaktadır.

1980'lerin ortalarından itibaren, literatürde çok daha tartışmalı bir girişimci kişilik bakış açısı ortaya çıkmıştır. Gartner (1985), girişimcilik literatürünün incelenmesiyle girişimciler arasındaki ve kurdukları işletmeler arasındaki farklılıkların, en az girişimciler ve girişimci olmayan bireyler arasındaki farklılıklar kadar olduğunu görülebileceğini belirtmiştir. Carland ve diğerleri (1984), girişimcilerin ve küçük işletme sahiplerinin farklı olduklarını belirterek, girişimcilerin girişimci olmayan yöneticilerden ve küçük işletme sahiplerinden yenilik faktörü ile ayırt edilebileceğini ileri sürmüştür. Buna cevaben Gartner (1989a), Schumpeter (1978)'in ortaya koyduğu yenilik faktörünün girişimcilerin ayırt edici temel özelliği olma sıfatını taşıyamayacağını belirtmiştir. "Girişimci kimdir?" sorusunun geçerliliğini tartışan Gartner (1988), Carland ve diğerleri (1984)'nin çalışmasını eleştirmiş ve araştırmaların "Girişimci ne yapar?" sorusuna odaklanması gerektiğini belirtmiştir. Kişilik özellikleri yaklaşımını verimsiz olarak gören Gartner (1988), girişimcilerle girişimci olmayanları ayırt eden faktörün kişilik özellikleri değil bireylerin organizasyon yaratma faaliyetleri olduğunu belirtmiştir. Gartner, kişilik özelliklerine odaklanan çalışmaların, girişimciye şaşırtıcı sayıda ve çelişkilerle dolu özellikler yükleyerek girişimciyi toplumdaki diğer bireylerden ayırt edilemez hale getirdiklerini ifade etmiştir. Girişimcileri, küçük işletme sahiplerinden ya da yöneticilerden ayırt etme çabalarının çoğu bu ayrımı gerçekleştirebilen önemli bir özellik bulamamışlardır.

Aşağıdaki tabloda, girişimcilerin kişilik özelliklerini araştıran Başarı İhtiyacı, İç Kontrol Odaklılık ve Risk alma Eğilimine odaklanmış literatürde öne çıkmış çalışmalar ve bulguları özetlenmiştir. Bu tabloda yer alan araştırmalarda, açık biçimde girişimcinin tanımlanmadığı, ilgili kişilik özelliğini ölçme adına farklı enstrümanların kullanıldığı ve sonuçlarının tutarsızlığı, örnek kütlelerin homojen olmadığı dolayısı ile çalışma sonuçlarının genelleştirilebilmesinin kısıtlı olduğu gözlemlenebilir. Kişilik özelliği ve girişimcilik arasındaki ilişkiyi araştıran çalışmanın bulgusu olumlu yönde ise (+), olumsuz yönde ise (-) işareti ile gösterilmiştir.

Tablo 1. Literatürde Öne Çıkan Kişilik Özellikleri Çalışmaları ve Bulguları

Çalışma	Karşılaştırılan Örnek Küteller – Tanımlar- Kullanılan Yöntemler	Başarı İhtiyacı	İç kontrol odaklılık	Risk alma eğilimi
Litzinger (1965)	Girişimciler ve Yöneticiler Çok küçük aile moteli sahipleri ve motel zinciri yöneticileri Girişimci; amaca ve faaliyete yönelik birey. Yönetici; amaca ulaşmak için prosedürleri ve politikaları izleyen birey Özgeçmiş Enformasyon Anketi			(-) Risk alma eğilimi ayırt edici bir özellik değildir

Schrage (1965)	22 adet üretim, hizmet ve danışmanlık Araştırma ve Geliştirme (Ar-Ge) Firması sahibi Tematik Değerlendirme Testi (TAT)	(+)		
Hornaday ve Aboud (1971)	Başarılı girişimciler ve toplum Başarılı bir girişimci; daha önce var olmayan bir işletme başlatan, en az 8 çalışana sahip ve firması en az 5 yıldır faaliyet gösteren birey Edward Bireysel Tercih Ölçeği	(+)		
Brockhaus (1975)	İşletme Bölümü Yüksek Lisans öğrencileri – 20 birey Girişimci; faaliyet alanında baskın olmayan bir işletmeye sahip olan ve onu yöneten birey Rotter İç-Dış Kontrol Odaklılık Ölçeği		(+)	
Brockhaus ve Nord (1979)	Girişimciler ve toplum Girişimciler ve yöneticiler Çalışmadan 3 ay önce görevlerini bırakarak kendi işlerini kuran yöneticiler, çalışmadan 3 ay önce görevlerini bırakarak başka bir firmada işe başlayan yöneticiler, aynı üç aylık dönemde halihazırda çalıştıkları firmada terfi eden yöneticiler Rotter İç-Dış Kontrol Odaklılık Ölçeği ile Wallach ve Kogan Tercih İkilemi Anketi		(+) (-)	(-)
Decarlo ve Lyons (1979)	Azınlık ve azınlık olmayan kadın girişimciler ve girişimci olmayan kadınlar. ABD'nin Orta Atlantik eyaletlerinden ticaret ve üretim firmalarının kadın yöneticilerinden, kadın işletme sahiplerinden ve kadın küçük işletme sahiplerinden oluşan havuzdan gelişi güzel seçilen 122 birey.	(+)		

Pandey ve Tewary (1979)	Kendilerine ait bir firma kurmak için finans kurumuna başvuran 44 birey Rotter Rotter İç-Dış Kontrol Odaklılık Ölçeği Mukherjee'nin Cümle Tamamlama Başarı Değerleri Testi	(+)	(+)	
Hull ve diğerleri (1980)	Üniversite mezunları Girişimci; bir işletmeyi organize eden ve yöneten, kar uğruna riski göze alan bireydir. Bu var olan amaçlardan dolayı, standart tanım, bir şirketi büyütmek için satın alan ya da miras edinen bireyleri dahil etmek için genişletilmektedir Levinson İç Kontrol Odaklılık Ölçeği Lynn Başarı İhtiyacı Ölçeği	(-)	(-)	(+)
Brockhaus (1980a)	Girişimciler ve toplum Girişimciler ve yöneticiler Araştırmadan üç ay önce işverenleri için çalışmayı bırakan 31 birey incelenmiştir. Çalışma esnasında kendi işletmelerini kurmuş ve yönetmişlerdir Wallach ve Kogan Tercih İkilemi Anketi			(-) (-)
Brockhaus (1980b)	Başarılı ve başarısız girişimciler Girişimciler; araştırmadan üç ay önce işverenleri için çalışmayı bırakan ve kendi işletmelerini kuran ve yöneten bireylerdir Rotter İç-Dış Kontrol Odaklılık Ölçeği. Wallach ve Kogan Tercih İkilemi Anketi		(+)	(-)
	Girişimci firma kuran bireydir Amerika Birleşik Devletleri'nin Kuzey	(+)	(+)	

Mescon ve Montanari (1981)	merkez bölgesinde kendi firmalarını işleten 31 gayrimenkul komisyoncusu Rotter İç-Dış Kontrol Odaklılık Ölçeği Kişilik Araştırma Formu-E			
Schere (1982)	Girişimciler ve yöneticiler 52 ve 65 birey Girişimci; kendilerine ait bir işletme kuran birey			(+)
Sexton ve Bowman (1983)	Üniversite öğrencileri: İşletme bölümü öğrencileri, İşletme bölümünde olan ve girişimcilik dersleri görenler, girişimcilik bölümü öğrencileri, işletme anabilim dalı dışından öğrenciler Jackson Kişilik Envanteri Kişilik Araştırma Formu-E Wallach ve Kogan Tercih İkilemi Anketi	(-)		(-) CDQ (+) JPI, PRF-E
Kemelgor (1985)	Gönüllü olarak büyük firmalardaki konumlarını yeni bir işletme başlatmak için terk eden 218 birey Bu bireyler işletmelerini kurduktan 3 yıl ve 5 yıl sonra incelenmişlerdir	(+) Perakende Sektörü (-) Hizmet sektörü (-) Atölye		(+)Restoran (-) Hizmet Sektörü (-) Atölye
Perry ve diğerleri (1988)	Kreş işletmelerinin sahip-yöneticileri	(+)	(-)	(-)
Koh (1996)	İşletme yüksek lisans öğrencileri	(+)	(+)	(+)
Hansemark (2003)	91 Öğrenci 11 yıl süren bir çalışma TAT Cesarec-Marke Kişilik Çizelgesi Rotter İç-Dış Kontrol Odaklılık Ölçeği	TAT (-) CMPS (-)	(-) Bayan (+) Bay	

Tablo 1 incelendiğinde, çalışmaların çoğunda girişimcinin tanımlanmadığı, aynı kişilik özelliğini ölçme adına çalışmalarda genellikle farklı enstrümanların kullanıldığı ve girişimci örnek kütlelerinin çok farklı sektörlerden seçildiği görülebilmektedir. Atkinson ve Hoselitz (1958), farklı sektörlerde bulunan girişimcilerin farklı motivasyonlara sahip olabileceklerini belirtmektedir. Ek

olarak yapılan araştırmaların büyük bir bölümü, başarılı ve başarısız girişimcileri ya da başarılı girişimcilerle toplumu kıyaslamaktadır.

Girişimci kişiliğe odaklanan kişilik özellikleri araştırmalarında yer alan örnek kütller kimdir?. McClelland (1961)'ın örnek kütleleri, Brockhaus (1980a)'un ya da Schrage (1965)'inkilerle benzer midir?. McClelland, başarı ihtiyacını girişim başlatma kararı ile doğrudan ilişkilendirmemiştir. Onun girişimcileri aslında genel müdür, satış, pazarlama, finans, mühendislik ve personel gibi farklı fonksiyonel işletme yöneticileriydi. İlk dönem çalışmalarda araştırmacılar, girişimci tanımını genel olarak yapmışlardır ve bu nedenle de örnek kütlelerde yöneticiler, pazarlamacılar ya da küçük işletme sahipleri bulunmaktadır. Araştırmaların bulguları kıyaslama yapmak için uygun değildir ve net bir girişimci tanımının olmadığı açık olarak görülmektedir. Ciavarella ve diğerleri (2004) girişimcilerin kişilik özelliklerini belirlemeye yönelik çalışmaların bulgularındaki istikrarsızlığın nedenini, kavramsal ve metodolojik farklılıklara bağlamaktadırlar. Geçmiş araştırmalar, karşılaştırma yapılamayan örnek kütleleri, seçilen örneklerde başarılı girişimcilerin tercih edilmesi, gözlemlenmiş özelliklerin girişimsel deneyimden kaynaklanmış olma ihtimali gibi tanımdan ve metodolojiden kaynaklanan problemlere sahiptirler ve bu nedenle de bulgularını yorumlamak güçtür.

Bu çalışmaların çoğu kavramsal açıklıkta henüz mükemmelliğe ulaşmamışlardır. Hem girişimciler ve yöneticiler arasındaki farklılıkların ortaya konmasında tekrarlanan karışıklık vardır, hem de birçok araştırma yalnızca ileri teknoloji gibi belli girişimsel alt gruplara odaklanmıştır ya da işletme performansında başarıya katkıda bulunabilen belirli kişilik özelliklerine yoğunlaşmıştır. Buna ek olarak, enstrümanlardaki çeşitlilik daha genel karşılaştırmalar yapma olasılığını önlemiştir ya da en azından zorlaştırmıştır. Enstrüman çeşitliliğine örnek olarak başarı ihtiyacı ve ölçümü verilebilir. Fineman (1977), başarı ihtiyacı araştırmalarında kullanılmış olan 22 ölçeği incelemiştir. Bu ölçeklerden bazıları, geleneksel TAT ölçümlerini yansıtmakta, bazıları kapsamlı kişilik testlerinin bir alt ölçeğini oluşturmaktadır, bazıları da özellikle başarı güdüsünü ölçmek için geliştirilen anketlerden oluşmaktadır. Araştırmalar girişimcilerin yüksek derecede başarı odaklı olduklarını saptamaya devam ederken, aynı durumun başarılı yöneticiler için de olduğu keşfedilmiştir. Brockhaus (1980a)'un bulguları girişimciler ile yöneticilerin benzer olarak hesaplı risk almaya eğilimli olduklarını göstermiştir. Başarı ihtiyacının özelliklerinden biri hesaplı risk almaktır ve buna dayanarak girişimciler ve yöneticilerin başarı ihtiyacı seviyelerinin aynı olduğu belirtilebilmektedir.

Collins ve diğerleri (2004), başarı ihtiyacı ve girişimcilik kariyerinin seçimi arasında önemli bir ilişki tespit etmişlerdir. Ancak başarı ihtiyacı girişimciler için olduğu kadar pazarlama çalışanları, mesleğinde uzman olan bireyler ve yöneticiler için de geçerlidir (Low ve Macmillan, 1988: 147). Diğer taraftan devam eden araştırmalar, başarı ihtiyacı ve girişim başlatma kararı arasındaki ilişkiyi geçerli kılacak bir bulgu sağlayamamışlardır (Johnson, 1990: 39). Bireyler işletme kurma davranışını birçok nedenden dolayı gerçekleştirmektedirler ve başarı ihtiyacı ile girişimcilik arasındaki ilişki net değildir. Girişimcilerin sahip oldukları başarı ihtiyacı seviyesi onların toplumdan ayırt edilmelerini sağlamaktadır ancak bu açıdan yöneticilerle aralarında bir farklılık bulunmamaktadır. Benzer olarak iç kontrol odaklılık da, girişimcilerle toplum arasındaki farklılığı yansıtmaktadır. Ancak yöneticiler ve girişimciler arasında iç kontrol odaklılık seviyesi ayırt edici bir özellik değildir. Brockhaus ve Horwitz (1986)'e göre yüksek seviyede iç kontrol odaklılık hem girişimciler hem de yöneticiler için geçerlidir diğer taraftan başarılı ve başarısız girişimcileri ayırt etmede kullanılabilir. Diğer taraftan kişilik dinamikler ve özellikle sosyal çevreyle süreklilik gösteren karşılıklı bir etkileşimle oluşmaktadır. Hem başarı ihtiyacı hem de iç kontrol odaklılık sonradan öğrenilen özellikler olarak ele alınmakta ve önceki araştırmalar da bu özelliklerin zamanla değiştiğini ortaya koymaktadır. Bu nedenle de, bu özelliklerin girişimcilik

faaliyetlerinin getirdiği sosyal şartların değişmesiyle birlikte farklılık arz etmeye başlayacağını düşünmek mantıklı olacaktır (Hansemark, 2003: 303). Stewart ve Roth (2001), 1980 ile 1999 yılları arasında risk alma eğilimiyle ilgili 12 çalışmayı inceleyerek meta analizi uygulamış ve girişimcilerin risk alma eğiliminin yöneticilere göre daha yüksek olduğunu göstermişlerdir. Diğer taraftan Miner ve Raju (2004), Stewart ve Roth'un çalışmalarında dikkate alınmayan 14 çalışmayı meta analizine tabi tutmuş ve karşıt olarak girişimcilerin yöneticilere nazaran daha çok riskten kaçındıklarını tespit etmişlerdir. Bu tutarsız çalışmaların yanı sıra Low ve Macmillan (1988) ve Perry (1990)'a göre risk alma eğilimi girişimcileri yöneticilerden ve toplumdan ayırt etmede başarılı değildir.

3. DAVRANIŞ EKSENİ YAKLAŞIMLAR VE “GİRİŞİMCİ KİMDİR?” SORUSU YERİNE “GİRİŞİMCİ NE YAPAR?”

Girişimciliği yani işletme kurmayı ya da organizasyon yaratımını etkileyen kültürel, demografik ve bireysel koşullar gibi birçok faktörün araştırmacılar tarafından incelenmesine rağmen bu yaklaşımların hiçbirisi girişimciliğin doğasını tek başına açıklayamamaktadır. Mitchell ve diğerleri (2002), iktisat teorilerinin sonuca yönelik bir yaklaşım sergileyerek girişimciliğin ne olduğunu ve ne zaman meydana geldiğini belirlemeye yardımcı olmakla beraber, Nasıl? ve Niçin? gibi daha mikro soruları açıklamada etkisiz kaldığını vurgulamışlardır. Busenitz ve Barney (1997), girişimcilik faaliyetinin ortaya çıkışını pazar aksaklıklarının yarattığı fırsatlara bağlayan iktisat teorilerinin, bazı bireylerin diğerlerine kıyasla bu fırsatları algılama ve başarıyla kullanmada niçin daha etkili olduklarını açıklamakta yetersiz olduğunu söylemektedir. Kişilik özellikleri ile ilgili yapılan ve sonuçları tutarsız olan çalışmalardan sonra araştırmacılar, 90'ların ikinci yarısından itibaren Girişimcilik davranışını incelemeye yönelmişlerdir. Bu kapsamda girişimcilik olgusunun araştırılmasında bilişsel yaklaşım ve girişimsel niyet modelleri literatürde öne çıkmıştır.

3.1. Girişimsel Davranışa Bilişsel Bir Yaklaşım

Bilişsel yaklaşım, bireylerin düşündüğü, söylediği ya da gerçekleştirdiği her faaliyetin, zihinsel süreçler tarafından etkilendiğini belirtmektedir. Girişimciliğe bilişsel bir yaklaşım, girişimcilerin, işletmelerini kurmak ve büyütme için gerekli olan kaynakları, yeni mal ya da hizmetleri teşhis edip geliştirmelerine yardım eden önceden edinilmiş birbirinden bağımsız enformasyon birimlerini bir araya getirmelerini basitleştiren zihinsel modelleri, nasıl kullandıkları ile ilgilidir (Mitchell vd., 2002: 97). Simon ve diğerleri (1999), girişim başlatma kararına objektif gerçekliklerden ziyade bireylerin algılarının yön verdiğini vurgulamaktadır. Bireyler, fırsatları ve riski zihinlerinde kurgulamakta ve bu sebepten dolayı algı ve diğer bilişsel fenomenler, fırsatların değerlendirilmesi ve riskin algılanması için kritik bir öneme sahiptir. Baron (2004)'a göre son yıllarda yapılan araştırmalar girişimcilerin girişimci olmayanlara göre bazı bilişsel süreçler bakımından farklılık gösterdiklerini belirtmektedir. Girişimcilik belirli bireylerin eylemlerinden ortaya çıkmakta ve sonuç olarak bu bireylerin niçin ve nasıl bu şekilde davrandıklarını anlamak bütün süreci anlamak için çok büyük önem kazanmaktadır. Girişimcilik disiplinde bilişsel araştırmalar bireyi temel alarak iki alana odaklanmaktadır. Schneider ve Angelmar (1993)'a göre bu iki alan, bilginin sınırlandırılarak saklandığı ve temsil edildiği bilişsel yapılar ile bilgiyi elde etme ve kullanma tarzını vurgulayan bilişsel süreçlerdir.

Girişimcilik süreci fırsatların algılanması ve algılanan fırsatların bir organizasyon yaratımda değerlendirilmesi ile ilgili olan tüm faaliyetleri kapsamaktadır. Girişimcilik faaliyetlerinin meydana gelmesini sağlayacak ya da engelleyecek koşulları anlayabilmek için girişimcilerin fırsat kavramını zihinlerinde nasıl oluşturduklarını ve bu süreçteki algılarının rolünü anlamak önemlidir. Fırsatların bireyler tarafından algılanma olasılığı, iki büyük faktör tarafından etkilenmektedir. Bu faktörler, bir

fırsatı tanımlamak için gerekli olan bilgiye sahip olmak ve onu kullanmak için gerekli olan bilişsel yapılardır. Bilişsel yapılar, alınan enformasyonun organize edilmesi ve saklanmasıyla meydana gelen bilgi yapılarının zihinde temsil edilmesidir. Krueger (2000)'a göre bireyler, fırsatları algılamada enformasyona verdikleri önem ve değer ile farklılaşmakta ve koşulları olumlu ve kontrol edilebilir bir fırsat ya da olumsuz ve kontrol edilemez bir tehdit olarak görmektedirler. Keh ve diğerleri (2002)'ne göre bir fırsat ile ilgili olarak daha düşük seviyede algılanan risk daha olumlu bir değerlendirme ile neticelenecektir. Bilişsel yapılar, girişimcilere ortaya çıkan neden sonuç ilişkilerini tanımlamaları ve fikirlerini geliştirmelerinde ilerleme sağlamaları için bir çerçeve oluşturacaktır. Bu bağlamda, bir fırsatın algılanması girişimcilik süreci için önemli bir başlangıç noktasıdır. Aslında girişimciler, genellikle algıladıkları fırsatlara dayanarak yeni bir firma kurma kararı almaktadırlar.

Girişimcilik fenomenine bilişsel bir yaklaşımın, diğer araştırma konusu bilgiyi elde etme ve kullanma usulünü vurgulayan bilişsel süreçlerdir. Bilişsel süreçler bilginin, seçilmesine, organize edilmesine, dönüştürülmesine, saklanmasına ve kullanılmasına işaret etmektedirler. Bilişsel süreçler aynı zamanda kısayollar olarak adlandırılmaktadır. Bu bağlamda kısayollar, özel pratik kurallar ya da problemlere hızlı ve genelde uygun çözümler sağlayan sezgisel yönergelerdir (Busenitz ve Lau, 1996: 29). Yüksek derecede belirsizlik ve karmaşa taşıyan karar alma koşullarında bireyler, bilişsel kapasitelerinin sınırlı olması nedeniyle alınacak kararlar ile ilgili enformasyonu, iktisadi varsayımların belirttiği gibi rasyonel bir biçimde bilgi işlemekten geçirememektedirler. Böyle koşullarda bireyler, karar almak için kısayollara başvurmakta ve bu da eğilimler ile neticelenmektedir (Simon vd., 1999: 117). Kısayollar, bireyleri özellikle kararların hızlı bir şekilde alınması gerektiği zamanlarda, belirsiz ve karmaşık çevresel koşullar altında etkili ve etkin karar alma süreçlerine götürebilmektedir.

Baron (1998), Shaver ve Scott (1991), Busenitz ve Lau (1996)'ya göre kısayollar organizasyon kurucuları tarafından kullanılmaktadır. Busenitz ve Barney (1997) girişimcilerin, karar almada yöneticilere nazaran daha sık ve yoğun bir biçimde kısayollara başvurduklarını ve bu nedenle de belirli eğilimleri sergilediklerini ortaya koymuşlardır. Girişimciler kendilerini genellikle yeni ve önceden kestirilemeyen koşullar içinde buldukları için belirsizlik seviyesini azaltacak geçmiş performans ve tarihsel trend gibi bilgi yapılarına ulaşma şansları daha azdır ve bu koşullar altında girişimciler, ellerindeki kısıtlı enformasyon ile karar almaktadırlar. Kısayollar, bireylerin, bilginin gerçeklik ve geçerliliğine aşırı takdir biçmesine, yanlış sonuçlara varmasına ve enformasyona çok fazla ya da çok az değer vermesine sebep olabilmektedir. Bazı bilişsel eğilimler bireylerin olumsuz sonuçları ve kararları ile ilgili belirsizliği dikkate almamalarına neden olmakta ve bu nedenle de riskin göz ardı edilmesine yol açmaktadır (Shaver ve Scott, 1991: 26). Simon ve Houghton (2002)'a göre bireyler, girişim başlatma kararı alma ortamının içerdiği yüksek belirsizlik koşulları nedeniyle, kısayolları işletmekte ve neticede ortaya çıkan eğilimlerden dolayı, karar ile ilgili riskin seviyesini olduğundan daha düşük olarak algılamaktadırlar. Bu da bireylerin, girişimcilik kariyerini tercih etmelerini olumlu yönde etkilemektedir. Girişim başlatma kararını etkileyen kısayol ve eğilimlerin tespit edilmesinde bazı kriterler uygulanabilmektedir. Eğer kısayol ve eğilimler, yeni karşılaşılan bir durumda ortaya çıkıyorsa, bireylerin risk algısını azaltıyorsa ve karar almanın değerlendirme basamağında harekete geçmekteyse bu durumda kısayol ve eğilimler girişim başlatma kararını etkilemektedirler.

3.2. Girişimsel Niyet Modelleri

Girişimsel niyetler girişimcilik sürecini genel hatlarıyla anlayabilmek için hayati önem taşımaktadır çünkü niyetler, yeni bir işletme kurulmasının başlangıcına kapı açan anahtar özelliklere sahiptir. Niyet, planlı davranışı ima etmektedir. Başka bir ifade ile bir bireyin

organizasyon yaratmaya niyetlenmesi bu davranış tarzına yönelik plan yapmaya başlaması anlamına gelmektedir. Bu çerçevede Bird ve Jelinek (1988)'e göre niyet, bireyin belirli bir amaç ya da bu amacı gerçekleştirebilme yöntemlerine karşı dikkatini, deneyimini ve davranışlarını yönlendiren zihinsel bir durumdur. Davranışların çoğu irade kontrolünün altında olduğundan bireyin davranışlarının tek ve en iyi öngörücüsü, davranışta bulunmaya dayalı niyetinin ölçüsüdür. Bu psikoloji prensibi, girişimcilik ve organizasyon yaratımında kullanılmaktadır.

Girişimcilik literatürüne bakıldığında, girişimsel niyet konusunda üç temel modelin olduğu görülmektedir. Niyet yaklaşımlarının en önemlileri ve girişimcilik disiplinine de adapte edilenleri Bird (1988)'ün Girişimsel Tasarıları Gerçekleştirme Modeli, Shapero (1982)'nin Girişimsel Olay Modeli ve Ajzen (1991)'in Planlanmış Davranış Teorisi'dir. Shapero'nun ve Bird'ün modelleri girişimcilik fenomenine yönelik olarak geliştirilmiştir. Bird (1988)'ün modelinde bireysel ve bağlamsal koşullar, girişimsel niyetlerin oluşumu sürecinde rasyonel ve sezgisel düşünme sistemi ile etkileşim içine girmekte, bu da organizasyon yaratımı ile sonuçlanmaktadır. Bağlamsal koşullar bireyin, sosyal, politik ve ekonomik şartlarından, bireysel koşullar ise bireyin özgeçmiş, kişiliği ve yeteneklerinden oluşmaktadır. Yeni girişim başlatma niyeti, rasyonel ve analitik, nedensel düşünme süreci ile sezgisel, kısayollu düşünme sisteminin birer sonucu olabilmektedir. Zaman geçtikçe, girişimsel niyet girişimsel davranış doğurmaktadır. Bu model, bilişsel psikolojide davranış açıklamaya ya da öngörmeye çalışan teoriyi temel almaktadır. Davranışsal niyet, kaynağını tutumlardan almakta ve davranışın en önde gelen belirleyicisi olmaktadır.

Shapero (1982)'nin Modeline göre insan davranışlarını, herhangi bir yer değiştirme ortaya çıkana kadar katılık yönlendirmektedir. Yer değiştirme olumsuz olabileceği gibi (iş kaybı) olumlu da olabilir (miras). Yer değiştirme davranış değişimini hızlandırır ve karar verecek olan birey alternatif davranış kümesinden en iyi sonucu verecek olanı araştırmaya başlar. Model'e göre girişimsel niyetler temel olarak iki faktöre dayalıdır. İlk olarak girişim başlatma güvenilir bir eylem olarak algılanmalı ve yeni girişim başlatma, inanılan bir fırsat olarak görülmelidir. İkinci olarak yeni girişim başlatma, bir çeşit tetikleyici ya da başlatıcı eylemi gerektirmektedir. Ek olarak güvenilirlik, algılanan istenilirlik ve algılanan yapılabirlik gerektirmektedir. Shapero, harekete geçme eğilimini, bireyin davranışlarını diğer bireylerin kararlarına göre değerlendirmesi biçiminde kavramsallaştırmıştır. Algılanan istenilirlik, algılanan yapılabirlik ve harekete geçme eğilimi, girişimsel niyetlerin öncülleri olarak sunulmuştur. Shapero'ya göre bireyin girişimciliğe ilişkin tutumu, onun girişimcilikle ilgili önceki deneyimlerinden ve rol modellerinin varlığından dolayı olarak da olsa etkilenecektir.

Ajzen (1991)'in modeline göre, niyetler üç faktör tarafından belirlenmektedir. Bunlardan ilki, davranışla ilgili tutumdur ve bireyin davranışa dair olumlu ya da olumsuz bir değerlendirmeye ne dereceye kadar sahip olduğunu göstermektedir. İkinci faktör ise, öznel normdur ve davranışta bulunma ya da bulunmamaya dair algılanan toplumsal baskıyı ifade etmektedir. Son olarak ise algılanan davranışsal kontrolün seviyesi gelmektedir. Bu faktör, davranışta bulunmanın algılanan zorluğu ya da kolaylığı ile ilgilidir. Teori şunu öngörmektedir: davranışa dayalı tutum ve öznel norm ne kadar olumluysa, algılanan davranışsal kontrol de o kadar yüksek olacaktır ve gerekli olduğunda davranış ortaya koyabilmek için bireyin niyeti güçlü olmalıdır. Davranışla ilgili tutum, bir bireyin yeni bir girişim yaratmanın bireysel istenilirliğini nasıl ölçtüğünü yansıtmaktadır. Öznel normlar, bireyin hayatındaki önemli bireylerin onun girişim yaratması konusunda neler düşündüğüne dair algılarını yansıtmaktadır. Son olarak, algılanan yapılabirlik ise bireyin başarılı bir şekilde yeni girişim başlatma yeteneğine dair algılarını yansıtmaktadır. Ampirik araştırmalar, bu modeli desteklemektedir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Araştırmacılar, kişilik ve girişimci kişiliğin özellikleri kapsamında, girişimcileri, girişimci olmayanlardan farklı kılabilecek özelliklerinin var olup olmadığı konusunu yıllarca incelemişlerdir. Girişimcilik ile ilgili olarak başarı ihtiyacı, risk alma eğilimi, kontrol odaklılık, belirsizliğe karşı tolerans gibi kişilik özellikleri araştırmacılar tarafından ortaya konmuştur. Ancak girişimcinin kişilik özelliklerinin tespit edilmesi araştırmaları, girişimcilik faaliyetine kişilik özelliklerinin direkt bir etkisinin net olarak bulgulanamaması sonucu birçok araştırmacı tarafından çıkmaz sokak şeklinde nitelendirilmiştir. Çünkü tüm girişimciler için ortak olan psikolojik ve demografik özellikleri ayırt etme çabaları zayıf, geçersiz ya da önemsiz sonuçlar nedeniyle genellikle başarısızlıkla sonuçlanmıştır (Mitchell vd., 2002: 94; Baron, 1998: 276). Örneğin, kişilik özelliklerine odaklanan araştırmacılar girişimcilerin diğerlerine göre daha fazla riske eğilim gösterdiklerini ve yeni girişimlerin yüksek başarısızlık oranlarına rağmen bilerek ve isteyerek bu riski üstlendiklerini belirtmişlerdir. Ancak bu çalışmalar bireylerin, risk alma istekliliğini ve eğilimini belirlerken girişimcilerin neden bir girişim başlatma ya da iş kurma gibi riskli bir faaliyeti üstlenmek için istekli olduklarını açıklayamamışlardır. Sonraları yapılmış olan ampirik çalışmalar ise risk alma eğiliminin tek başına girişim başlatma kararını yönlendiren bir faktör olmadığını göstermiştir (Simon vd., 1999: 116).

Diğer taraftan Carland ve diğerleri (1988) ise kişiliğin önemini vurgulamışlardır. Her nasıl tanımlanırsa tanımlansın kişilik, eğitim, kariyer, evlilik ve hayatın tüm cephelerinde belirgin bir etkiye sahiptir. Örnek kütlelerden istatistiksel yorumlara kadar metodolojik sebepler süre gelen problemlerdir fakat kişiliğin önemi görmezden gelinmemelidir. Daha da önemlisi Learned (1992), bir işletme kurma ya da vazgeçme kararının kurucu tarafından algılanan kanıtlara bağlı olarak tetiklendiğini belirtmiştir. Shaver ve Scott (1991), kişilik özellikleri yaklaşımına getirilen eleştirilerin sonucunda girişimcilik araştırmalarında, bireyin haricinde kalan her konuya odaklanma eğilimi olduğundan bahsetmektedir. Ekonomik şartlar önemlidir, sosyal ilişki ağları önemlidir, girişimsel takımlar, pazarlama, finans hatta halkla ilişkiler bile önemlidir. Fakat bunların hiçbiri tek başına yeni bir girişim yaratamayacaktır. Bu nedenle zihninde bütün olasılıkları bir araya getiren, yeniliğin mümkün olduğuna inanan ve iş yapılıncaya kadar dayanacak motivasyona sahip olan bir bireye ihtiyaç vardır. Girişimcilik belirli bireylerin eylemlerinden ortaya çıkmaktadır ve sonuç olarak bu bireylerin niçin ve nasıl bu şekilde davrandıklarını anlamak bütün süreci anlamak için çok büyük önem kazanmaktadır. Bu nedenle girişimcinin ele alınması ve incelenmesi girişimcilik sürecinin anlaşılmasında büyük önem taşımaktadır. Girişimcilik araştırmalarında gerçekleşen paradigma değişimi, girişimcinin dışlanarak sürecin anlaşılmasından çok kişilik özellikleri yaklaşımının terk edilerek biliş ve niyet terminolojisi merkezli davranışsal yaklaşımın araştırmalarda yaygınlık kazanmasıdır.

Girişimci, girişimcilik sürecinin baş aktörüdür. Ancak girişimcilik sürecinin ve bu sürecin başrolündeki girişimcinin profilinin ortaya konması ve kişilik özelliklerinin tespiti sadece başlangıç olmakta ve “Girişimci Kimdir?” sorusuna odaklanmaktadır. Bu araştırma paradigması ise girişimcilik fenomeninin anlaşılmasında yetersiz kalmakta ve “Girişimci Ne Yapar?” “Niçin İşletme Kurar?” ya da “Niçin Girişimcilik Kariyerini Seçer?” sorularının yanıtsız kalmasına neden olmaktadır. Bu durumun fark edilmesi ve psikoloji alanında gerçekleşen gelişmeleri dikkate alınmasıyla birlikte, girişimcinin kişilik özelliklerinin incelenmesi gündemden düşmüştür. Araştırmacılar, davranış eksenli paradigma ve yaklaşımları benimsemeye başlamış ve özellikle 90’lı yıllardan sonra girişimci kişilik araştırmaları literatürde terk edilmeye başlanmıştır. Girişimcinin kişiliğinin tespit edilmesi, kişilik ölçekleri aracılığı ile toplumda kimlerin girişimci olma potansiyeline sahip olduğunun belirlenmesi, her ne kadar istenilen bir sonuç olsa da metodolojik problemler ve araştırmalarda, kıyaslama yapılmasını imkansız kılan farklı girişimci tanımları, farklı

örneklemeler, ölçek farklılığı gibi sorunlar nedeniyle istenilen noktaya ulaşamamıştır. Bu nedenlerden ötürü literatürde “Girişimci Ne Yapar” sorusu öne çıkarak, davranış eksenli modeller araştırmalarda ana paradigma olarak yerleşmiştir.

Son zamanlarda bilişsel bilimden elde edilen fikirlerin ve kavramların uygulanması girişimcilik araştırmalarında hakimiyet kazanmıştır. Bunun kanıtı ise, birikimli olarak artan girişimsel biliş terimleri ile çerçevelenmiş başarılı araştırmalardır. Bu noktada davranışsal yaklaşımlar olarak Bilişsel Yaklaşım ile Girişimsel Niyet Modelleri önem kazanmakta ve girişimcilik araştırmalarında fenomenin anlaşılmasında gelecek vaat etmektedir. Bu noktada girişimcilik fenomenini inceleyen araştırmacıların, davranışsal yaklaşımlara önem vermeleri isabetli olabilir. Girişimcileri, tek bir tür olarak gören ve kişiliği merkeze alan çalışmaların bir sonuca ulaşamamasından ders alınmalıdır. Girişimci türleri, sektör farklılıkları araştırmalara dahil edilmelidir. Gerek kişilik gerekse de davranış temelli araştırmaların temel dayanağı psikoloji disiplindir. Bu alanda çalışan uzmanlar ile ortaklaşa araştırmalar tasarlamak, bulguların geçerliliğini ve güvenilirliğini artırabilir.

Kaynakça

- Ajzen, I. (1991). The Theory of Planned Behaviour. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50(2), 179-211.
- Akdemir, A., Kasımoğlu, M. & Uygun, R. (2009). Yerel Piyasalarda Girişimsel Niyetlerin Ortaya Çıkışı: Niyetlerin Gelişiminde Bireysel Özgeçmişin Rolü ve ÇANAKKALE İli Biga İlçesinde Yapılan Bir Araştırma. 17. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi, 21-23 Mayıs, Eskişehir.
- Aldrich, H. & Zimmer, C. (1986). Entrepreneurship Through Social Networks. İçinde D.L. Sexton & R.W. Smilor (Eds.), *The Art and The Science of Entrepreneurship* (pp. 3-23), Cambridge, MA: Ballinger.
- Atkinson, J.W. & Hoselitz, B.F. (1958). Entrepreneurship and Personality. *Explorations in Entrepreneurial History*, 10(3/4), 107-112.
- Baron, R.A. (1998). Cognitive Mechanisms in Entrepreneurship: Why and When Entrepreneurs Think Differently than other People. *Journal of Business Venturing*, 13(4), 275-294.
- Baron, R.A. (2004). The Cognitive Perspective a Valuable Tool for Answering Entrepreneurships Basic Why Question. *Journal of Business Venturing*, 19(2), 221-239.
- Bird, B.J. (1988). Implementing Entrepreneurial Ideas: The Case for Intentions. *Academy of Management Review*, 13(3), 442-453.
- Bird, B.J. & Jelinek, M. (1988). The Operation of Entrepreneurial Intentions. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 13(2), 21-29.
- Biondo, J. & Macdonald, A.P.JR. (1971). Internal-External Locus of Control and Response to Influence Attempts. *Journal of Personality*, 39(3), 407-419.
- Boone, C. & Brabander, B.De. (1997). Self Reports and CEO Locus of Control Research: A Note. *Organization Studies*, 18(6), 949-971.

- Boone, C., De Brabander, B. & Van Witteloostuijn, A. (1996). CEO Locus of Control and Small Firm Performance: An Integrative Framework and Empirical Test. *Journal of Management Studies*, 33(5), 667-700.
- Borden, R. & Hendrick, C. (1973). Internal-External locus of control and self-perception theory. *Journal of Personality*, 41(1), 32-41
- Brockhaus, R.H. (1975). I-E Locus of Control Scores as Predictors of Entrepreneurial Intentions. *Academy of Management Proceedings*, 433-435.
- Brockhaus, R.H. (1980a). Risk Taking Propensity of Entrepreneurs. *Academy of Management Journal*, 23(3), 509-520.
- Brockhaus, R.H. (1980b). Psychological and Environmental Factors Which Distinguish the Successful from the Unsuccessful Entrepreneur: A Longitudinal Study. *Academy of Management Proceedings*, 368-372.
- Busenitz, L.W. & Barney, J.B. (1997). Differences Between Entrepreneurs and Managers in Large Organizations: Biases and Heuristics in Strategic Decision-making. *Journal of Business Venturing*, 12(1), 9-30.
- Brockhaus, R.H. & Horwitz, S.P. (1986). The Psychology of The Entrepreneur. İçinde D.L. Sexton & R.W. Smilor (Eds.), *The Art and The Science of Entrepreneurship* (pp. 25-48), Cambridge, MA: Ballinger.
- Busenitz, L.W. & Lau, C. (1996). A Cross-Cultural Cognitive Model of New Venture Creation. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 20(4), 25-39.
- Brockhaus, R.H. & Nord, W.R. (1979). An Exploration of Factors Affecting the Entrepreneurial Decision: Personal Characteristic vs. Environmental Conditions. *Academy of Management Proceedings*, 364-368.
- Bull, I. & Willard, G. (1995). Towards a Theory of Entrepreneurship. İçinde I. Bull, T. Howard & G. Willard (Eds.), *Entrepreneurship Perspectives On Theory Building* (pp.1-16), England: Elsevier Science.
- Cantillon, R. (1931[1755]). *Essay on the Nature of Trade* [Essai sur la nature du commerce en général]. Translated By: HIGGS; Henry, Macmillan, London.
- Carland, J.W., Hoy, F., Boulton, W.R. & Carland, Jo A.C. (1984). Differentiating Entrepreneurs From Small Business Owners: A Conceptualization. *Academy of Management Review*, 9(2), 354-359.
- Carland, Jo C.A., Hoy, F. & Carland, W.J. (1988). Who is an Entrepreneur? Is a Question Worth Asking. *American Journal of Small Business*, 12(4), 33-39.
- Ciavarella, M.A., Buchholtz, A.K., Riordan, C.M., Gatewood, R.D. & Stokes, G.S. (2004). The Big Five and Venture Survival: Is There a Linkage?. *Journal of Business Venturing*, 19(4), 465-483.

- Collins, C.J., Hanges, P.J. & Locke, E.A. (2004). The Relation of Achievement Motivation to Entrepreneurial Behavior: A Meta-Analysis. *Human Performance*, 17(1), 95-117.
- Cromie, S. (2000). Assessing Entrepreneurial Inclinations: Some Approaches and Empirical Evidence. *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 9(1), 7-30.
- Cunningham, B.J. & Lischeron, J. (1991). Defining Entrepreneurship. *Journal of Small Business Management*, 29(1), 45-61.
- Decarlo, J.F. & Lyons, P.R. (1979). A Comparison of Selected Personal Characteristics of Minority and Non-minority Female Entrepreneurs. *Academy of Management Proceedings*, 369-373.
- Decarlo, F.J. & Lyons, R.P. (1980). Toward a Contingency Theory of Entrepreneurship. *Journal of Small Business Management*, 18(3), 37-42.
- Fineman, S. (1977). The Achievement Motive Construct and Its Measurement: Where Are We Now?. *British Journal of Psychology*, 68(1), 1-22.
- Gartner, W.B. (1985). A Conceptual Framework for Describing The Phenomenon of New Venture Creation. *Academy of Management Review*, 10(4), 696-706.
- Gartner, W.B. (1988). Who is an Entrepreneur? Is The Wrong Question. *American Journal of Small Business*, 12(4), 11-32.
- Gartner, W.B. (1989a). Who is an Entrepreneur? Is The Wrong Question. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 13(4), 47-68.
- Gartner, W.B. (1989b). Some Suggestions for Research on Entrepreneurial Traits and Characteristics. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 14(1), 27-37.
- Gartner, W.B. (2001). Is There an Elephant in Entrepreneurship? Blind Assumptions in Theory Development. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 25(4), 27-39.
- Hansemark, O.C. (1998). The Effects of an Entrepreneurship Programme on need for Achievement and Locus of Control of Reinforcement. *International Journal of Entrepreneurial Behaviour ve Research*, 4(1), 28-50.
- Hansemark, O.C. (2003). Need for Achievement, Locus of Control and The Prediction of Business Start-ups: A Longitudinal Study. *Journal of Economic Psychology*, 24(3), 301-319.
- Hornaday, R.W. (1992). Thinking About Entrepreneurship: A Fuzzy Set Approach. *Journal of Small Business Management*, 30(4), 12-23.
- Hornaday, J.A. & Aboud, J. (1971). Characteristics of Successful Entrepreneurs. *Personnel Psychology*, 24(2), 141-153.
- Hoy, F. & Verser, T.G. (1994). Emerging Business, Emerging Field Entrepreneurship and The Family Firm. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 19(1), 9-23.

- Hull, L.D., Bosley, J.J. & Udell, G.G. (1980). Renewing The Hunt for The Heffalump: Identifying Potential Entrepreneurs by Personality Characteristics. *Journal of Small Business Management*, 18(1), 11-18.
- Jenks, L.H. (1950). Approachs to Entrepreneurial Personality. *Explorations in Entrepreneurial History*, 2(2), 91-99.
- Jennings, D.F. & Zeithami, C.P. (1983). Locus of Control: A Review and Directions for Entrepreneurial Research. *Academy of Management Proceedings*, 417-421.
- Johnson, B.R. (1990). Toward a Multidimensional Model of Entrepreneurship: The Case of Achievement Motivation and The Entrepreneur. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 14(3), 39-54.
- Kaufmann, P., Welsh, J., Dianne, H.B. & Bushmarin, N.V. (1995). Locus of Control and Entrepreneurship in The Russian Republic. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 20(1), 43-56.
- Keh, H.T., Foo, M.D. & Lim, B.C. (2002). Opportunity Evaluation Under Risky Conditions: The Cognitive Processes of Entrepreneurs. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 27(2), 125-148.
- Kemelgor, B.H. (1985). A Longitudinal Analysis of the Transition from Organization Man to Entrepreneur. *Academy of Management Proceedings*, 67-70.
- Koh, H.C. (1996). Testing Hypotheses of Entrepreneurial Characteristics A Study of Hong Kong MBA Students. *Journal of Managerial Psychology*, 11(3), 12-22.
- Korunka, C., Frank, H., Lueger, M. & Mugler, J. (2003). The Entrepreneurial Personality in The Context of Resources, Environment and The Startup Process- A Configurational Approach. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 28(1), 23-42.
- Krovetz, M.L. (1974). Explaining Success or Failure as a Function of One's Locus of Control. *Journal of Personality*, 42(2), 175-189.
- Krueger, N.F. Jr. (2000). The Cognitive Infrastructure of Opportunity Emergence. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 24(3), 5-23.
- Kuratko, D.F. & Hodgetts, R.M. (1998). *Entrepreneurship a Contemporary approach*. Fourth Edition, United States of America: The Dryden Pres.
- Learned, K.E. (1992). What Happened Before The Organization? A Model of Organization Formation. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 17(1), 39-48.
- Littunen, H. (2000). Entrepreneurship and The Characteristics of the Entrepreneurial Personality. *International Journal of Entrepreneurial Behavior ve Research*, 6(6), 295-309.
- Littunen, H. & Storhammar, E. (2000). The Indicators of Locus of Control in the Small Business Context. *Journal of Entreprising Culture*, 8(4), 343-360.

- Litzinger, W.D. (1965). The Motel Entrepreneur and the Motel Manager. *Academy of Management Journal*, 8(4), 268-281.
- Low, M. B. & Macmillan, I. C. (1988). Entrepreneurship: Past Research and Future Challenges. *Journal of Management*, 14(2), 139-161.
- Marshall, A. (1964[1890]). *Principles of Economics: an Introductory*. 8th Edition, London: Macmillan.
- Marsh, H.W. & Richards, G.E. (1987). The Multidimensionality of the Rotter I-E Scale Its Higher-Order Structure: An Application of Confirmatory Factor Analysis. *Multivariate Behavioral Research*, 22(1), 39-69.
- Mcclelland, D.C. (1961). *The Achieving Society*. New Jersey, USA.: D. Van Nostrand Company, Princeton.
- Mcclelland, D.C. (1962). Business Drive and National Achievement. *Harvard Business Review*, 40(4), 99-112.
- Mcclelland, D.C. (1965). Achievement Motivation can be Developed. *Harvard Business Review*, 43(6), 6-24.
- Mcclelland, D.C., Atkinson, J.W., Clark, R.A. & Lowell, E.L. (1953). *The Achievement Motive*. New York, USA: Appleton-Century-Crofts.
- Mcclelland, D.C. & Winter, D.G. (1971). *Motivating Economic Achievement*. New York, USA: The Free Press.
- Mescon, T. & Montanari, J.N. (1981). The Personalities of Independent and Franchise Entrepreneurs, An Empirical Analysis of Concepts. *Journal of Enterprise Management*, 3(2), 413-417.
- Miner, J.B. & Raju, N.S. (2004). Risk Propensity Differences Between Managers and Entrepreneurs and Between Low and High Growth Entrepreneurs: A Reply in a more Conservative Vein. *Journal of Applied Psychology*, 89(1), 3-13.
- Mitchell, R.K., Busenitz, L., Lant, T., Mcdougall, P.P., Morse, E.A. & Smith, J.B. (2002). Toward a Theory of Entrepreneurial Cognition: Rethinking The People Side of Entrepreneurship Research. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 27(2), 93-104.
- Mitchell, T.R., Smyser, C.M. & Weed, S.E. (1975). Locus of Control: Supervision and Work Satisfaction. *Academy of Management Journal*, 18(3), 623-631.
- Naffziger, W.D., Hornsby, S.J. & Kuratko, F.D. (1994). A Proposed Research Model of Entrepreneurial Motivation. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 18(3), 29-41.
- Palmer, M. (1971). The Application of Psychological Testing to Entrepreneurial Potential. *California Management Review*, 13(3), 32-38.
- Pandey, J. & Tewary, N.B. (1979). Locus of Control and Achievement Values of Entrepreneurs. *Journal of Occupational Psychology*, 52(2), 107-111.

- Pearson, C.A.L. & Chatterjee, S.R. (2001). Differences and Similarities of Entrepreneurial Characteristics in a Diverse Social Setting-Evidence from Australian and Singaporean Managers. *Journal of Entreprising Culture*, 9(3), 273-289.
- Perry, C. (1990). After Further Insigtings of the Heffalump. *Journal of Managerial Psychology*, 5(2), 22-31.
- Perry, C., Meredith, G. & Cunnington, J.H. (1988). Relationship Between Small Business Growth and Personal Characteristics of Owner/Managers in Australia. *Journal of Small Business Management*, 26(2), 76-79.
- Pines, H.A. & Julian, J.W. (1972). Effects of Task and Social Demands on Locus of Control Differencies in Information Processing. *Journal of Personality*, 40(3), 407-416.
- Pitt, L.F. & Kannemeyer, R. (2000). The Role of Adaptation in Microenterprise Development: A Marketing Perspective. *Journal of Developmental Entrepreneurship*, 5(2), 137-155.
- Powell, J.D. & Bimmerle, C.F. (1980). A Model of Entrepreneurship: Moving Toward Precision and Complexity. *Journal of Small Business Management*, 18(1), 33-36.
- Sandberg, W.R. (1992). Strategic Management's Potential Contributions to a Theory of Entrepreneurship. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 16(3), 73-90.
- Say, J.B. (2001[1880]). *A Treatise on Political Economy; or the Production, Distribution, and Consumption of Wealth*. [Translated from the fourth edition of the French by C. R. Prinsep, M.A., Philadelphia], Kitchener, Kanada: Batoche Boks.
- Schere, J.L. (1982). Tolerance of Ambiguity as a Discriminating Variable Between Entrepreneurs and Managers. *Academy of Management Proceedings*, 404-408.
- Schneider, S.C. & Angelmar, R. (1993). Cognition in Organizational Analysis Who's Minding the Store. *Organization Studies*, 14, 347-374.
- Schrage, H. (1965). The R&D Entrepreneur: Profile of Success. *Harvard Business Review*, 43(6), November December, 56-69.
- Schumpeter, J.A. (1978). *The Theory of Economic Development*. New York: Oxford University Press.
- Sexton, D.L. & Bowman, N. (1983). Determining Entrerpreneurial Potential of Students. *Academy of Management Proceedings*, 408-412.
- Shapero, A. (1982). *Social Dimensions of Entrepreneurship*. İçinde C. Kent, D. Sexton & K. Vesper (Eds), *The Encyclopedia of Entrepreneurship* (pp.72-90), Prentice-Hall: Englewood Cliffs.
- Shaver, K.G. & Scott, L.R. (1991). Person, Process, Choice: The Psychology of New Venture Creation. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 16(2), 23-45.

- Simon, M. & Houghton, S.M. (2002). The Relationship Among Biases, Misperceptions, and The Introduction of Pioneering Products: Examining Differences in Venture Decision Contexts. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 27(2), 105-125.
- Simon, M., Houghton, S.M. & Aquino, K. (1999). Cognitive Biases, Risk Perception and Venture Formation: How Individuals Decide to Start Companies. *Journal of Business Venturing*, 15(2), 113-134.
- Stewart, W.H. & Roth, P.L. (2001). Risk Propensity Differences Between Entrepreneurs and Managers: A Meta Analytic Review. *Journal of Applied Psychology*, 86(1), 145-153.
- Timmons, J.A. (1978). Characteristics and Role Demands of Entrepreneurship. *American Journal of Small Business*, 3(1), 5-17.
- Uygun, R. & Elagöz, İ. (2012). Girişimsel Davranışların Evrimi: Yerel ve Boylamsal Bir Araştırma. *Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi*, 4(1), 255-264
- Uygun, R., Uygun, T. & Yalçın, E. (2019). Girişimcilik Deneyimi Çerçevesinde İstihdam ve Girişimcilik: Çanakkale Alan Araştırması. *18th International Business Congress*, 02-04 Mayıs, Osmaniye.
- Ward, E.A. (1997). Multidimensionality of Achievement Motivation Among Employed Adults. *The Journal of Social Psychology*, 137(4), 542-544.
- Xu, H. & Ruef, M. (2004). The Myth of the Risk-Tolerant Entrepreneur. *Strategic Organization*, 2(4), 331-335.
- Zuckerman, M. & Gerbasi, K.C. (1977). Belief in Internal Control or Belief in a Just World: The Use and Missue of the I-E Scale in Prediction of Attitudes and Behavior. *Journal of Personality*, 45(3), 356-378.